

Перегудова Т.В., канд. екон. наук, доцент
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»
м. Київ

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У НАУКОВІЙ СФЕРІ ЯК ЧИННИК ВИРОБНИЦТВА, РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЗНАНЬ В УКРАЇНІ

Характерною рисою сучасного світового суспільства є прискорення інноваційних процесів та підвищення ролі знань в соціально-економічному розвитку. Як доводить прогресивний світовий досвід основною виробничою силою підвищення рівня конкурентоспроможності економіки країни стає наука. Вагома роль останньої підтверджується і вимогами, зазначеними в главі 9 «Співробітництво у сфері науки та технологій» розділу V «Економічне та галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (УАЄС) (ст. 374-377) [1]. Імплементация Угоди про асоціацію передбачає продовження співпраці в рамках Спільного комітету із співробітництва у сфері науки і технологій з метою забезпечення участі вітчизняних дослідницьких установ у науково-технологічних програмах ЄС та наближення України до Європейського наукового простору [2].

Основними показниками, що визначають політику європейських країн у сфері науково-технічних інновацій є щорічні витрати на НДДКР; результати проведених наукових досліджень і запропонованих інновацій для промислових підприємств; розробка та реалізація рамкових програм, що є основним механізмом реалізації політики науково-технічного розвитку ЄС [3, с. 99].

Відповідно до досвіду країн ЄС фінансування наукових та науково-технічних робіт має бути на рівні 3-4 % ВВП (такі межі забезпечують інноваційний розвиток наукових організацій та наукового персоналу). Серед країн, які досягли заданих меж, слід відмітити Данію, Австрію, Фінляндію і Швецію. Одночасно, важливою є сталість в своїй тенденції вказаних витрат [3, с. 99]. Аналіз стану в Україні доводить не тільки відставання за даним показником (0,62 % - станом на 2015 р.), але й супроводжується негативною тенденцією – скорочення фінансування наукової сфери [4, с. 64].

Не зважаючи на підвищення ролі науки в сприянні національного розвитку розвинутих країн світу, кількість працівників наукових організацій в Україні за 2005-2015 рр. скоротилася на 40,45 % до значення 101,6 тис. осіб, що відповідає 0,50 % у загальній чисельності зайнятого населення, у т.ч. дослідників - 0,33 %. В той час, як в більшості країнах ЄС даний показник знаходиться в межах 3,21 – 0,51 (станом на 2013 р.) [4, с. 28-29].

В умовах бюджетного дефіциту в Україні виникає питання щодо розробки механізмів запобігання скорочення наукових працівників, поширення практик відпусток за власний рахунок, реорганізації інститутів шляхом об'єднання з певним скороченням працівників в загальному вимірі та ліквідація окремих інститутів, пониження в посаді кваліфікованих працівників, що зменшує їх мотивацію і аж ніяк не сприяє інноваційному розвитку та розвитку сектору фундаментальних досліджень.

Збільшення обсягів фінансування науково-дослідної діяльності є можливим за рахунок збільшення приватного фінансування, обсяги якого залишаються на невисокому рівні. Так, в 2015 р. кошти організацій підприємницького сектору становили лише 17,2 % [4, с. 65], в той час як в країнах ЄС значення за даним показником дорівнює 55 % [5]. Тому, важливою передумовою є розвиток бізнесу не тільки як ресурсу створення робочих місць, а й потенціалу діяльності вітчизняної науки, що можливе за рахунок зменшення його інституціонального навантаження та стимулювання до участі в державно-приватному партнерстві (ДПП) – інституціональному та організаційному альянсі між державою і бізнесом з метою реалізації суспільно значимих проектів і програм у широкому спектрі сфер економічної діяльності й сфер наукових досліджень [6, с. 49].

Співпраця між бізнесом і наукою сприятиме посиленню взаємозалежності між пропозиційними і прескриптивними групами знань, що відповідає підходу до класифікації і характеристики корисних знань професора економічної історії факультету економіки Північно-Західного університету (Еванстон, США) Джоеля Мокіра (Мокуг, Joel). Відповідно до базових положень підходу економіки знань Дж. Мокіра важливим є посилення взаємозалежності між науковими розробками та їх впровадженням, використанням в суспільному виробництві. В своїх дослідженнях він обґрунтовує чотири сигнали щодо ефективності суспільства в створенні нової технології, серед яких наступні: здатність суспільства до накопичення нових пропозиційних знань; розповсюдження знайдених пропозиційних знань; використання цих знань та перехід у прескриптивне знання чи технології; розповсюдження інновацій [7, с. 86].

Аналіз в Україні показує тенденцію до зменшення кількості виконаних наукових та науково-технічних робіт. З 2005 р. відбулося скорочення на 22,8 тис. од. і станом на 2015 р. дорівнює 41,1 тис. од. Роботи, в яких використано винаходи – 0,7 тис. од. (станом на 2015 р.). Зменшилась кількість упроваджених наукових та науково-технічних робіт з 35846 од. в 2010 р. до 29044 од. в 2015 р. [4, с. 103, 109].

В процесі виробництва і розповсюдження знань виникає необхідність зміни ролі таких учасників як бізнес, держава та наука. Задачею бізнесу має стати споживання інноваційних розробок і виконання ролі замовника та інвестора інноваційних продуктів. Одночасно, схожі функції має виконувати і держава з виконанням задачі стимулювання бізнесу до споживання інноваційних розробок, що можливо шляхом створення кредитно-фінансових преференцій тим організаціям, які використовують такі інновації, приймають участь у фінансуванні наукових програм. Політика держави має бути спрямована на регулювання прав в сфері інтелектуальної власності, інноваційної діяльності.

Фінансування науково-дослідних робіт державою має відбуватися на початковому етапі, який характеризується високими ризиками інвестування. В подальшому, мають залучатися бізнес-структури з орієнтацією фінансування на дослідно-конструкторські роботи, результати яких є цікавими з позицій впровадження на ринку.

Вважається, що управління державним приватним фінансуванням є доволі складним процесом. Тому, додатковою функцією держави має стати визначення зон відповідальності учасників даного процесу зі спрямуванням на мінімізацію ризиків інвестування. Зарубіжний досвід вказує на можливість вирішення даної

задачі шляхом створення незалежної агенції з питань реалізації програм партнерств. В процесі розвитку ДПП важливим є визначення оптимального обсягу бюджетних засобів. Не дивлячись на те, що частка державного бюджету, що розподіляється за допомогою ДПП в розвинених країнах постійно зростає, надмірні витрати на таке фінансування є дестимулюючими для приватного бізнесу. Оптимальним вважається паритетне фінансування.

Література

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс] Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page10
2. Розпорядження Кабінету міністрів України від 17 вересня 2014 р. № 847-р. Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-%D1%80>
3. Нікітін Ю. О. Сучасний стан та інструменти інноваційного розвитку наукових організацій НАН України / Ю.О. Нікітін, М.В. Мельник, С.О. Хвалінський // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): наук. журн. – К.: НАУ, 2016. - №1. – 208 с. – С. 98-102.
4. Наукова та інноваційна діяльність України, 2015 рік: стат. збірн. / Відповідальний за випуск О. О. Кармазіна – К. : Державна служба статистики України, 2012. – 257 с.
5. Gross domestic expenditure on R&D (GERD) by source of funds // Eurostat [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tsc00031&language=en>
6. Дежина И.Г. Механизмы государственного финансирования науки в России / Дежина И.Г. – Москва: ИЭПП, 2006. – 130 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.iepr.ru/files/text/working_papers/99.pdf
7. Дж. Мокир. Дары Афины: исторические истоки экономики знаний / Дж. Мокир // Электронный журнал. - Экономическая социология. - Т. 13. - № 4. - Сентябрь 2012. – С. 82 – 87.

Петіна О., аспірант
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький

МОЛОДЬ У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Соціально-трудові відносини визначають становище людини у світі праці, її спосіб життя, оточення, клімат у трудовому колективі, ефективність трудової соціалізації. Сучасний розвиток суспільства та соціально-економічної системи, зумовлені формуванням шостого технологічного укладу, спричиняють значні трансформації у соціально-трудовій сфері. Особливо модифікує всю сукупність соціально-трудових відносин виникнення мережевого сектору ринкової економіки. За таких умов розвивається інтелектуалізація, глобалізація, інформатизація, зростання іновацийномісткості виробництва та праці. Відповідно, зазначені трансформації супроводжуються зміною вимог до якості людських ресурсів, умов їх включення у відтворювальний процес, рівня соціалізації та кооперації, оскільки саме від них залежить конкурентоспроможність країни в глобальному вимірі. Особливо відчутними ці процеси є для молоді, яка